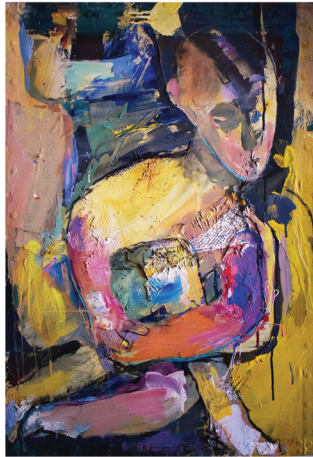

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
5ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΘΕΡΙΝΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ & ΜΜΕ

*Η γλώσσα του «άλλου»
Η ηθική της ετερότητας*

ΣΥΡΟΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2019

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
5ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΘΕΡΙΝΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ & ΜΜΕ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ

ΤΗΣ Α.Ε.

ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

κυρίου Προκοπίου Παυλοπούλου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
5ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΘΕΡΙΝΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ & ΜΜΕ

*Η γλώσσα του «άλλου»
Η ηθική της ετερότητας*

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη

ΣΥΡΟΣ 8-15 ΙΟΥΛΙΟΥ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2019

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ
Γιάννη Βαμβακάρη

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Χαιρετισμός του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων . . .	11
<i>Τριαντάφυλλου Αλμπάνη</i>	
Χαιρετισμοί των έμψυχων συντελεστών του 5ου ΔΘΠ	
«Υψώνοντας» μια ιδέα... ..	15
<i>Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη</i>	
Ανταμώματα ακαδημαϊκής γνώσης και πολιτιστικού γίγνεσθαι	21
<i>Τέτα Βαρλάμη</i>	
Η πρωτοπορία στην αισθητική και την ποιότητα	23
<i>Γιάννης Μαμάης</i>	
Ο «άλλος» στις εποχές των αβεβαιοτήτων	27
<i>Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη</i>	
Περίληψεις εισηγήσεων	31
Το ακαδημαϊκό και εκπαιδευτικό πρόγραμμα	71

Πανοραμική άποψη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΥΤΑΝΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ συμμετέχει, για πέμπτη συνεχή χρονιά, στη διοργάνωση του 5ου Διεθνούς Θερινού Πανεπιστημίου «Ελληνική Γλώσσα, Πολιτισμός και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας», με ειδικότερο για φέτος θέμα «Η γλώσσα του “άλλου”. Η ηθική της ετερότητας», που θα πραγματοποιηθεί στη Σύρο από 8 έως 15 Ιουλίου του 2019. Το πρόγραμμα οργανώνεται από το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου μας σε συνεργασία με το Instituto De Letras του Rio De Janeiro University και τη συμμετοχή του Euro-American Women’s Council.

Για τρίτη χρονιά, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Προκόπιος Παυλόπουλος θέτει υπό την αιγίδα του το Διεθνές Θερινό Πανεπιστήμιο, γεγονός που αποτελεί μεγίστη τιμή και αναγνώριση τόσο για τον συγκεκριμένο θεσμό όσο και για το Πανεπιστήμιό μας.

Πρόκειται για μία ακαδημαϊκή δράση πολύ υψηλών προδιαγραφών, η οποία διακρίνεται για την άρτια οργάνωσή της, τις διεθνείς συνεργασίες και συνέργειες, την εξωστρέφεια, αλλά και για το γεγονός ότι αναδεικνύει πρωτότυπα και νεωτερικά ζητήματα,

όπως αυτά της λογοκρισίας και των ορίων του επιτρεπτού λόγου, της σχέσης της αρχαιοελληνικής γραμματείας με τη δημοσιογραφία, της έννοιας της εξουσίας και της χειραγώγησης σε κλασικά κείμενα, αλλά και του λάθους στη γλώσσα και την επικοινωνία. Τη φετινή χρονιά το Θερινό Πανεπιστήμιο «Ελληνική Γλώσσα, Πολιτισμός και ΜΜΕ» ανυψώνει στη δημόσια σφαίρα το εξαιρετικά επίκαιρο θέμα της γλώσσας του «άλλου» και της σημασίας της ετερότητας, συμβάλλοντας ουσιαστικά σε έναν δημόσιο διάλογο, ο οποίος μόνον χρήσιμος μπορεί να αποβεί για τις διαρκώς εξελισσόμενες σύγχρονες κοινωνίες. Ταυτόχρονα ανοίγει δρόμους για περαιτέρω ερευνητική και ακαδημαϊκή ενασχόληση.

Πανεπιστημιακοί από το δικό μας Ίδρυμα, αλλά και πολλά ελληνικά και ξένα Ιδρύματα, διανοούμενοι, δημοσιογράφοι, καλλιτέχνες, συγγραφείς και ερευνητές συμμετέχουν ενεργά στη μετεξέλιξη και εμπλουτισμό ενός οράματος που εστιάζει στην οικοδόμηση γεφυρών ανάμεσα στα ΜΜΕ και την ελληνική γλώσσα και πολιτισμό.

Ως Πρύτανης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, εκφράζω τη μεγάλη χαρά μου για τη συμμετοχή μας σε αυτή τη δράση, καθώς και την απόλυτη βεβαιότητά μου για την επιτυχία και της πέμπτης διοργάνωσης.

Επιθυμώ να συγχαρώ για την πρωτοβουλία, τον σχεδιασμό και την επιστημονική επίβλεψη την υπεύθυνη του έργου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Γλωσσολογίας και Ελληνικής Γλώσσας του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, κ. Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, για τον ζήλο, τον μόχθο και το πάθος που επιδεικνύει για αυτή την ακαδημαϊκή δράση που τιμά το Πανεπιστήμιό μας.

Τέτοιον είδους πρωτοβουλίες και έργα συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εμπνέουν τους φοιτητές μας και επιβεβαιώνουν την άποψη ότι σήμερα εξακολουθούν να υπάρχουν οράματα και άνθρωποι που πιστεύουν σε αυτά, με άξονα και αναφορά τους νέους που παραμένουν η αφετηρία και ο προορισμός κάθε στόχευσης και δράσης μας.

13.05.2019

Τριαντάφυλλος Αλμπάνης

Πρύτανης
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Δημαρχεῖον ἐν Σύρῳ - Ἐπιστολικὸν Δελτάριον (1905) [Ἀρχεῖο Μάνου Ἐλευθερίου].

«ΥΨΩΝΟΝΤΑΣ» ΜΙΑ ΙΔΕΑ...

ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ευχηθήκαμε να έχει συνέχεια μία ιδέα που γεννήθηκε από τα θεμελιώδη «συστατικά» της διά βίου μάθησης και της διαρκούς επιμόρφωσης. Φέτος βρισκόμαστε στην ευτυχή θέση της διοργάνωσης του 5ου Διεθνούς Θερινού Πανεπιστημίου «Ελληνική Γλώσσα, Πολιτισμός και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας: Από την Αρχαιοελληνική Γραμματεία έως σήμερα». Το πρόγραμμα διοργανώνουν το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων - Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών σε συνεργασία με το Instituto De Letras του Rio De Janeiro University.

Η ομολογημένη επιτυχία των προηγούμενων ετών, όπως καταγράφηκε στα κείμενα των φοιτητών και ερευνητών που παρακολούθησαν το 1ο, 2ο, 3ο και 4ο Διεθνές Θερινό Πανεπιστήμιο στην Άνδρο και την Κρήτη, και οι εγκωμιαστικές αναφορές του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας και του ελληνικού και ξένου Τύπου, λειτούργησαν ως η μεγαλύτερη ενθάρρυνση να συνεχίσουμε, παρά τις αντιξοότητες που ταλαιπωρούν την ελληνική κοινωνία και όλους μας.

Πρωτίστως, οφείλουμε να εκφράσουμε την εξαιρετική ευγνωμοσύνη και τις θερμότερες ευχαριστίες μας στην Α.Ε. τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, κ. Προκόπιο Παυλόπουλο, ο οποίος έθεσε υπό την αιγίδα του το 3ο και το 4ο Θερινό Πανεπιστήμιο.

Η δημόσια συζήτηση για τη συστηματική οικοδόμηση γεφυρών και διαύλων αλληλεπίδρασης μεταξύ του ελληνικού πολιτισμού και των σύγχρονων μέσων ενημέρωσης και επικοινωνίας, με εστίαση στην καλλιέργεια και διάδοση της ελληνικής γλώσσας, βρήκε ένθερμους παραλήπτες και με έντονη συμμετοχική διάθεση. Πρωτότυπα και νεωτερικά ζητήματα, όπως αυτά της λογοκρισίας και των ορίων του επιτρεπτού λόγου, της σχέσης της αρχαιοελληνικής γραμματείας με τη δημοσιογραφία, της έννοιας της εξουσίας και της χειραγώγησης σε κλασικά κείμενα, αλλά και του λάθους στη γλώσσα και στην επικοινωνία, αναδεικνύονται, ανοίγοντας δρόμους για περαιτέρω ερευνητική και ακαδημαϊκή ενασχόληση.

Η συζήτηση αυτή εγκαινιάστηκε από ένα ακριτικό Πανεπιστήμιο, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, το οποίο με Πρύτανη τον Καθηγητή Τριαντάφυλλο Αλμπάνη ταξιδεύει τις ιδέες του από την Ήπειρο στη νησιωτική Ελλάδα, αποδεικνύοντας ακόμα μια φορά την υπεραστική και διεθνή ακτινοβολία του. Πρωτοστατεί το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών της Σχολής Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, η Πρόεδρος, Καθηγήτρια κ. Αικατερίνη Πλακίτση και οι εκλεκτοί συνάδελφοι του Τμήματος.

Έπειτα από τέσσερα χρόνια αναγνωρισμένης επιτυχίας της διοργάνωσης, το πρόγραμμα διεξάγεται στο νησί της Σύρου, με τη συνέργεια του Δήμου και τη στήριξη του Δημάρχου κ. Γ. Μαργακού, 8-15 Ιουλίου 2019. Η «παράδοση» της καλλιέργειας της εξωστρέφειας και των συνεργασιών με εξέχοντες διεθνείς φορείς της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και των μέσων ενημέρωσης συνεχίζεται. Υπενθυμίζεται ότι το Θ.Π. «Ελληνική Γλώσσα, Πολιτισμός και ΜΜΕ» τα προηγούμενα έτη υποστηρίχθηκε από το Κέντρο Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ, την Ελληνική Αντιπροσωπεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, την Ένωση Ευρωπαίων Δημοσιογράφων (ελληνικό τμήμα), την Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης, τον Δήμο Άνδρου και τον δήμαρχο Θ. Σουσούδη κ.ά.

Σημαντικοί υποστηρικτές του προγράμματος είναι φέτος το Μουσείο της Ακρόπολης και η Ιερά Μητρόπολις Σύρου και προσωπικά ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Δωρόθεος Β΄, τους οποίους και ευχαριστούμε θερμότατα. Κεντρικός μας άξονας, μετά τη φιλόξενη Άνδρο, το νησί της Σύρου. Η δράση θεσμοποιείται στις Κυκλάδες, με την υποστήριξη του κ. Γιάννη Μαμάη, ο οποίος αναλαμβάνει και φέτος αφιλοκερδώς καθήκοντα Ειδικού Συμβούλου του προγράμματος. Υπεύθυνη του πολιτιστικού μέρους αναλαμβάνει η δημοσιογράφος κ. Τέτα Βαράμη, διευθύντρια σύνταξης της παγκυκλαδικής εφημερίδας *Κοινή Γνώμη*. Εκ μέρους της Οργανωτικής Επιτροπής, τους απευθύνουμε τις ειλικρινείς ευχαριστίες μας για την

εξαιρετική συνεργασία και τις ευφάνταστες ιδέες στον σχεδιασμό του φετινού εγχειρήματος.

Εκατοντάδες άνθρωποι, κορυφαίοι πανεπιστημιακοί από ελληνικά και ξένα Ιδρύματα, διανοούμενοι, δημοσιογράφοι, καλλιτέχνες, συγγραφείς και ερευνητές, αλλά και σπουδαίοι επιχειρηματίες ως ευγενείς χορηγοί, συμμερίστηκαν και έζησαν μαζί μας τη μετεξέλιξη και εμπλουτισμό του αρχικού οράματος. Ακόμη μια φορά πρωτοστάτησαν οι εκδόσεις Gutenberg, ο Γιώργος και ο Κώστας Δαρδανός, ενώ τα μέσα ενημέρωσης της Ελλάδας και του εξωτερικού έδειξαν γρήγορα αντανακλαστικά, προβάλλοντας μαζί με πολλά πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας το 3ο Θερινό Πανεπιστήμιο. Φέτος, χορηγοί επικοινωνίας μας είναι η ΕΡΤ, η ΕΡΤ3 και το 1ο Πρόγραμμα της Ελληνικής Ραδιοφωνίας. Αξίζει να υπογραμμιστεί ότι πρόσφατα κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Gutenberg και ο συλλογικός τόμος *Ελληνική Γλώσσα, Πολιτισμός και ΜΜΕ* που περιλαμβάνει τις εισηγήσεις των δύο πρώτων Θερινών Πανεπιστημίων και εμπλουτίζεται με μελέτες και άρθρα κορυφαίων Καθηγητών από τα Πανεπιστήμια της Ελλάδας, του Χάρβαρντ και του Ρίο Ντε Τζανέιρο.

Μέσα και πίσω από όλες αυτές τις συνέργειες βρίσκονται άνθρωποι που πίστεψαν στη δουλειά μας και μας εμπύχωσαν να συνεχίσουμε. Είμαστε ευγνώμονες σε όλους και σε καθέναν χωριστά. Εργαστήκαμε έναν ολόκληρο χρόνο για να ετοιμάσουμε μία εβδομάδα θερινής σπουδής στην υποστήριξη του ελληνικού πολιτισμού και της ελληνικής γλώσσας στα σύγχρονα ελληνικά και ευρωπαϊκά ΜΜΕ.

Με επίγνωση του μεγέθους της ευθύνης που συνεπάγεται η ανάληψη της διοργάνωσης, καταβάλαμε κάθε δυνατή προσπάθεια το 5ο Διεθνές Θερινό Πανεπιστήμιο στη Σύρο να προσφέρει στους Έλληνες και ξένους συμμετέχοντες μία ωφέλιμη και συναρπαστική εμπειρία, όπως ακριβώς αξίζει σε μία ακαδημαϊκή δράση υψηλών προδιαγραφών.

Με εξαιρετική τιμή
Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη

Ακαδημαϊκή Διευθύντρια 5ου ΔΘΠ
Αναπληρ. Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
και Ελληνικής Γλώσσας
ΠΤΝ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Fellow in Comparative Cultural Studies,
CHS-GR, Harvard University

Αρχοντικό Ράλλη, τμήμα Οροφογραφίας.
Ιδιοκτησία Ιεράς Μητροπόλεως Σύρου.

ΑΝΤΑΜΩΜΑΤΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ

«ΚΑΡΠΙΖΟΥΝ μέσα μου παλιά καλοκαίρια», μου έρχονται στο νου οι στίχοι της Λένας Παππά, γυρνώντας τη μνήμη στην αρχή αυτού του ταξιδιού. Ήταν πριν τέσσερα καλοκαίρια, όταν πρωτοήρθα σε επαφή με το όνειρο κάποιων ανθρώπων να επικοινωνήσουν τις αλήθειες της γλώσσας, να δείξουν τους άλλους δρόμους που αυτή μπορεί να στροβιλίσει την έκφραση, να μιλήσουν με τα λόγια εκείνα που η γλώσσα είτε κρίνει, είτε λαθεύει, είτε επικοινωνεί.

Το όνειρο είχε ονοματεπώνυμο. Αυτό της Νικολέττας Τσιτσανούδη, Ακαδημαϊκής Διευθύντριας του Διεθνούς Θερινού Πανεπιστημίου.

Έγινα κοινωνός αυτής της γνώσης, που προσφερόταν απλόχερα από πλήθος διακεκριμένων ακαδημαϊκών δασκάλων, για την Ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό. Όλα αυτά έναν Ιούλιο στην Άνδρο κι ακολούθησε κι άλλος Ιούλιος πάλι στην Άνδρο, όπου από δέκτης όλων αυτών αποφάσισα να γίνω συμμετοχός - κι αυθόρμητα τόλμησα να ξεστομίσω την πρόταση να μεταφερθεί αυτή η ακαδημαϊκή διοργάνωση στη Σύρο, ένα νησί στο οποίο ζω και εργάζομαι τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια.

Εκεί ήταν που μπήκε και το μεγάλο στοίχημα για μένα. Πώς θα μπορούσα να συνταιριάξω με αυτό το σημαντικό ακα-

δημαϊκό γεγονός, την αλήθεια του νησιού, τις πάμπολλες διαφορετικές πτυχές του, τις εικόνες του και τον πολύμορφο πολιτισμό του; Με δημιουργικό πάθος ξεκινήσαμε μία προετοιμασία μηνών για να καταλήξουμε να δώσουμε, η Νικολέττα Τσιτσανούδη, ένα άρτιο ακαδημαϊκό πρόγραμμα, κι εγώ, ένα παζλ των πολλών και διαφορετικών στοιχείων του πολιτισμού του νησιού. Συνταιριάζαμε τους ήχους του ρεμπέτικου με την ποίηση, τις άριες κλασσικού ρεπερτορίου με την έντεχνη μουσική, όλα στοιχεία της πολιτιστικής ταυτότητας του τόπου.

Το Διεθνές Θερινό Πανεπιστήμιο, χρόνο με τον χρόνο αφήνει τα ίχνη του στο ακαδημαϊκό γίγνεσθαι της χώρας, με το σταθερό βηματισμό του να έχει οδηγηθεί αισίως φέτος στην 5η του χρονιά. Μία νέα διοργάνωση ξεκίνησε 8 μήνες πριν, με την προσπάθεια να εστιάζεται στην επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος τόσο σε επίπεδο γνωστικού αντικειμένου όσο και σε επίπεδο παροχών.

Μέσα στο καυτό καλοκαίρι, στην αποβάθρα του λιμανιού της Ερμούπολης θα έρθει λικνιζόμενο το πλοίο που θα ξαναφέρει το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων στις Κυκλάδες, για να ξεκινήσει μία νέα πορεία στη γνώση της γλωσσικής επικοινωνίας. Αυτής της επικοινωνίας που φέτος θα είναι με τον άλλο ή με εμάς τους ίδιους, με το μπορεί και το ίσως, με αυτό που αγαπάμε ή μισούμε, με ό,τι μας φοβίζει ή με ό,τι είμαστε εξοικειωμένοι, με την αλήθεια ή το ψέμα μας, με το διαφορετικό ή με το ίδιο ακριβώς κι απαράλλαχτο.

Ένα νέο ταξίδι αναμένεται να ξεκινήσει και πάλι «...Ιούλιο μήνα, το καταμεσήμερο» (*Ο μικρός νατίλος* - Οδ. Ελύτης).

Τέτα Βαράμη

Δημοσιογράφος, Διευθύντρια της εφημερίδας των Κυκλάδων «Κοινή Γνώμη»

Η ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ

Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΟΥ με τους συντελεστές του 5ου Διεθνούς Θερινού Πανεπιστημίου «Ελληνική Γλώσσα, Πολιτισμός και ΜΜΕ» τα προηγούμενα έτη στην Άνδρο και από πέρυσι στη Σύρο, προκύπτει από τις εντυπώσεις που αποκόμισα παρακολουθώντας και συμμετέχοντας στις προηγούμενες ακαδημαϊκές δράσεις. Αυτό που τις χαρακτήριζε ήταν η ακαδημαϊκότητα, η συνέπεια και η άρτια διοργάνωση, που δεν επέτρεπε την παραμικρή απόκλιση από ένα πρόγραμμα που σχεδιαζόταν πολλούς μήνες πριν, με επιμονή και στόχευση στη λεπτομέρεια. Επιπλέον, τις διέκρινε η ανησυχία της βελτίωσης, η επίγνωση της ευθύνης, η σοβαρότητα και η ανταπόκριση στις προσδοκίες και τις αναμονές των δεκάδων σπουδαστών που άφηναν τις διακοπές τους για να καθίσουν στο έδρανο ενός θερινού σχολείου.

Πάντοτε πίστευα πως ένα θερινό πανεπιστήμιο μπορεί να είναι πιο ευεπίφορο και ανοιχτό στις διεπιστημονικές προσεγγίσεις, σε σχέση ίσως με τα όσα συμβαίνουν σε ένα αμφιθέατρο, όπου η εξειδίκευση κατά κανόνα κυριαρχεί. Παράλληλα και με έναν εξαιρετικά προσεκτικό σχεδιασμό, μια θερινή ακαδημαϊκή δράση μπορεί να αναδειχθεί σε ένα διαρκές εργαστήριο, το οποίο

δίνει τη δυνατότητα στους φοιτητές και τους ερευνητές να γνωρίσουν με βιωματικό τρόπο άγνωστες πτυχές των θεματικών που αναπτύσσονται μέσα από τον επιστημονικό λόγο. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, εργαζόμαστε όλοι στην ομάδα αυτή. Για παράδειγμα, το καλοκαίρι του 2017 στο σεμινάριο υπήρχε θεματική για τη λογοκρισία στη γελοιογραφία και παράλληλα οργανώσαμε έκθεση σκίτσου με τις δημιουργίες των σημαντικότερων Ελλήνων γελοιογράφων.

Ουσιαστικά επιδιώξαμε την αλληλεπίδραση των φοιτητών με τους δημιουργούς του σκίτσου, συναντήσεις που εγκαινιάσαμε και τις προηγούμενες χρονιές, όπως συνέβη με την επίσκεψη του Παντελή Βούλγαρη στην Άνδρο και του Γιάννη Σμαραγδή στην Κρήτη. Αλλά και η συναυλία του Βασίλη Λέκκα που δόθηκε σε ένα ξωκλήσι του νησιού προς τιμήν των συμμετεχόντων, προσέφερε ακούσματα στους νέους που άφησαν εξαιρετικές εντυπώσεις. Φέτος, θα προσπαθήσουμε να συνεχίσουμε και να εμπλουτίσουμε αυτή την καλή πρακτική με νέες ιδέες συνεργαζόμενοι με τον Δήμο Σύρου και τη δημοσιογράφο κ. Τέτα Βαρλάμη.

Εστιάζουμε επίσης στη γνωριμία των φοιτητών με την ιστορία του νησιού, τη φυσιογνωμία, τους σημαντικούς δημιουργούς του. Πολύ σημαντική θεωρούμε την ενίσχυση της συμμετοχής των σπουδαστών στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από τα workshops και τις παρουσιάσεις των εργασιών, σε ένα κλίμα έντονης συνεργατικής διάθεσης και ενδυνάμωσης. Επίκαιρα ζητήματα μπαίνουν στο μικροσκόπιο και αναζητάμε την ανατροφοδό-

τηση του λόγου μας μέσα από τα κείμενα και τις εμπειρίες που θα μας καταθέσουν οι φοιτητές και οι σπουδαστές μας. Δεν θα ξεχάσω, ανάμεσα σε άλλα, το συγκινητικό αφιέρωμα των σπουδαστών του 2ου Θερινού Πανεπιστημίου στο μεταναστευτικό ζήτημα και τις εμπειρίες που μας μετέφεραν παιδιά που εργάστηκαν ή πρόσφεραν εθελοντικά τις υπηρεσίες τους στα hot spots.

Τέλος, θα ήθελα να τονίσω ότι είναι ιδιαίτερη η τιμή και η χαρά μου να συνεργάζομαι με την κ. Νικολέττα Τσιτσανούδη και να συμμετέχω σε ένα τέτοιο πρόγραμμα που διακρίνεται για τη νεωτερικότητα και την άψογη οργάνωσή του σε όλα τα επίπεδα.

Με τη χαρά της συμμετοχής
Γιάννης Μαμάης
Ειδικός Σύμβουλος
5ου Διεθνούς Θερινού Πανεπιστημίου
Εκδότης

Μερική άποψη του εμβληματικού Δημοτικού Θεάτρου «Απόλλων».

Ο «ΑΛΛΟΣ» ΣΤΙΣ ΕΠΟΧΕΣ ΤΩΝ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΩΝ

Η ΕΝΝΟΙΑ της γλώσσας του «άλλου», του έτερου υποκειμένου της ομιλίας, του διαφορετικού παραλήπτη, παραπέμπει σε μια εξαιρετικά δύσκολη και ασαφή περιοχή, με αντίστοιχα δύσκολη προσέγγιση. Εάν μάλιστα λάβουμε υπόψη ότι ο «άλλος» μπορεί να είναι ο καθένας που διαφοροποιείται από τις ποικίλες και ισχύουσες νόρμες, πρότυπα ή status, εκείνος που είναι κρυμμένος ή που μία υπάρχουσα κατανομή εξουσίας δεν τον συμπεριλαμβάνει στην πρόβλεψή της, με συνέπεια να καθίσταται αδύναμος να επιφέρει αλλαγές ακόμη και στον μικρόκοσμό του, τότε το μέγεθος της πρόκλησης είναι ακόμη μεγαλύτερο. Και, ως τέτοιο, περισσότερο γοητευτικό.

Θεωρώ πως, όταν επιχειρεί κανείς μία προσέγγιση της γλώσσας του «άλλου», ίσως και να καλείται να αποδεχθεί ότι δεν θα μπορέσει να προχωρήσει στη χαρτογράφηση αυτής της περιοχής, εάν ξεκινήσει με θέσεις «τελειωμένες», «στερέες» και οριστικές. Απεναντίας, κατά την άποψή μου, δεν μπορεί παρά να επιδείξει ειλικρινείς διαθέσιμότητες για διαπραγμάτευση και ενσωμάτωση

νέων απόψεων, ακόμη και αβεβαιοτήτων, σε μία εποχή που τη χαρακτηρίζουν οι ρευστότητες και οι διαρκείς κοινωνικοπολιτικές αλλαγές.

Στο 5ο Διεθνές Θερινό Πανεπιστήμιο «Ελληνική Γλώσσα, Πολιτισμός και ΜΜΕ» επιχειρούμε την προσέγγιση της γλώσσας του «ξένου» και της ηθικής της ετερότητας, με βάση την παραδοχή της «ευρύχωρης στενοχωρίας» ενός θέματος, εσαεί επίκαιρου και μεταβαλλόμενου ανά εποχή.

Κατ' αρχάς, αναδεικνύουμε την ετερότητα στο γλωσσικό τοπίο, με εστίαση στο νησί της Μυτιλήνης, λόγω της προσφυγικής κρίσης, ενώ επιχειρούμε τη δημόσια ακαδημαϊκή συζήτηση των εννοιολογικών μεταφορών και του διχοτομικού λόγου για τους πρόσφυγες στα σύγχρονα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Ο διχοτομικός και ρατσιστικός λόγος στα ΜΜΕ, με ανάλυση της ρητορικής του μίσους, η προπαγάνδα του θετικού και του αρνητικού, η κατασκευή και επιβολή της συναίνεσης, όπως επίσης και ο διχαστικός λόγος στη δημόσια σφαίρα της πολιτικής, παραμένουν κορυφαία θέματα στην πυραμίδα των επιστημονικών ενδιαφερόντων μας. Την ίδια ώρα, μας απασχολούν έντονα οι απεικονίσεις των παιδιών των προσφύγων στα δημοσιογραφικά κείμενα—που αυτή την εποχή ερευνώνται— καθώς και η παρουσίαση των παραμέτρων που συγκροτούν την ετερότητα στο σχολικό περιβάλλον κατά τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.

Η ενασχόληση με την ετερότητα, όμως, αφορά και στην κοινωνική αξιολόγηση και στιγματισμό των «διαφορετικών», όπως επίσης και στην εκπαίδευση της κοινότητας σε θέματα που

αφορούν στη σύνδεση της γλώσσας με έννοιες όπως κύρος, αίγλη, δύναμη, ή/και εξουσία. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, συζητιούνται θέματα σχετικά με τις έννοιες της «προσβλητικότητας» και της «απενεχοποίησης» στο περιθωριακό λεξιλόγιο, την κατασκευή του «άλλου» μέσα από τη γλώσσα, την ενοχοποίηση του σεξουαλικού λόγου, τις «συνωμοσίες» των κλειστών ομάδων, αλλά και τις πολιτικές ταυτότητας (identity politics) και τα προβλήματα που τις συνοδεύουν.

Επιπλέον, επιχειρούνται προσεγγίσεις για τη φιλοξενία των «άλλων» στη σύγχρονη ελληνική θεατρική σκηνή, κι εδώ χωρούν πολλές ιστορίες μετακινήσεων, μετατοπίσεων και συναντήσεων. Άλλωστε, η γλώσσα του θεάτρου μπορεί να διαβαστεί ως ένα στρατηγικό εργαλείο αποετεροποίησης της οικονομικής και κοινωνικής ανισότητας. Δεν λείπει επίσης η συζήτηση για τις διαλέκτους, τις γεωγραφικές ποικιλίες και διαφοροποιήσεις, για τους μύθους και τις πραγματικότητες σχετικά με τη χρήση και τον ρόλο των νεοελληνικών παραλλαγών, καθώς και τη γλωσσική και κοινωνική ετερότητα στην ελληνική ονοματολογία.

Και φυσικά αντιμετωπίζουμε τον άλλον στις νέες τεχνολογίες, συζητώντας για την εκπαίδευση στην τεχνητή γλώσσα, στην επικοινωνία και στη νοημοσύνη. Για παράδειγμα, «συνομιλούμε» με τον υπολογιστή και τα ρομπότ. Παράλληλα, η γλώσσα των νέων, η γλώσσα των bloggers, των instagrammers, των influencers και των followers στο διαδίκτυο, μας απασχολεί σοβαρά και καλούμε τους πρωταγωνιστές και διαμορφωτές της, να γίνουν «μύστες» του ακροατηρίου μας σε αυτόν τον αναδυόμενο e-κόσμο.

Μια τέτοια δράση δεν μπορεί παρά να διαμορφώνει ως «επίμετρο» ερωτήματα όπως: Η γλώσσα του άλλου μπορεί να είναι η δική μου γλώσσα; Πόσο ξένος μπορώ να νιώθω στη δική μου γλώσσα; Ή πόσο ανεπικοινωνήτη τελικά μπορεί να γίνει η γλώσσα του άλλου, εάν συνειδητοποιήσουμε τη μοναχικότητα της κάθε μονάδας, του καθενός από εμάς δηλαδή, που δεν είμαστε παρά οι «άλλοι» για τους «άλλους»;

Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Ακαδημαϊκή Διευθύντρια 5ου ΔΘΠ

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

Η γλώσσα της επικοινωνίας γιατρού-ασθενούς
Οφέλη, προβλήματα και στρατηγικές βελτίωσης

Μηνάς Πασχόπουλος

Καθηγητής, Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ μεταξύ γιατρού και ασθενούς αποτελεί βασικό συστατικό της διαδικασίας της υγειονομικής περίθαλψης. Η ενημέρωση του ασθενούς είναι μία σημαντική διαδικασία στο πλαίσιο επικοινωνίας με τον ασθενή, όπου αντιμετωπίζονται τα ερωτήματα, τα διλήμματα στην άσκηση της θεραπευτικής τέχνης. Μια καλή σχέση γιατρού-ασθενούς μπορεί να αυξήσει την ικανοποίηση του γιατρού από την εργασία του και να ενισχύσει την αυτοπεποίθηση των ασθενών, καθώς και τη θετική εικόνα της κατάστασης της υγείας τους, η οποία μπορεί να επηρεάσει την τελική έκβαση της νόσου.

Οι επικοινωνιακές και διαπροσωπικές δεξιότητες του γιατρού περιλαμβάνουν τη δυνατότητα συλλογής πληροφοριών για τη διευκόλυνση μιας ακριβούς διάγνωσης, την παροχή θεραπευτικών οδηγιών και τη δημιουργία σχέσεων φροντίδας με τους ασθενείς. Θεωρείται δικαίωμα του ασθενούς να πληροφορείται για το πρόβλημα της υγείας του, όμως ο βαθμός και ο τρόπος ενημέρωσης εναποτίθεται στον θεράποντα, στον ασθενή, στη συνεργασία τους στη θεραπευτική σχέση.

Ετερότητα, κοινωνικο-οικονομικές
και εκπαιδευτικές ανισότητες
και ο ρόλος ενός σύγχρονου Πανεπιστημίου

Οδυσσέας Ζώρας

Καθηγητής, Πρύτανης Πανεπιστημίου Κρήτης

Ο ΣΕΒΑΣΜΟΣ στη διαφορετικότητα, η εμπράγματη αναγνώριση της ετερότητας συνιστά μια ουσιώδη ορίζουσα μιας σύγχρονης πολιτικά φιλελεύθερης δημοκρατίας. Και στην εποχή μας, με την άνοδο των ακροδεξιών, δυσανεκτικών ρευμάτων στην Ευρώπη, τα προαναφερθέντα τίθενται συχνά σε αμφισβήτηση. Μια συζήτηση περί ετερότητας σήμερα δεν μπορεί να εξαντλείται στην εθνο-πολιτισμική ετερότητα και στην πολιτισμική ποικιλότητα, αν και οφείλει προφανώς να εκκινεί από εκεί. Η διεύρυνση των κοινωνικο-οικονομικών ανισοτήτων, η όλο και ισχυρότερη συσχέτισή τους με τις εκπαιδευτικές ανισότητες, όσο και η διαγενεακή μεταβίβαση της εκπαιδευτικής επίδοσης και η διεύρυνση της «εκπαιδευτικής φτώχειας» (με βάση και τα στοιχεία του πρόσφατου «Education & Monitor» της Commission) συνιστούν μια εξίσου μεγάλη πρόκληση, που δεν μπορεί να αγνοηθεί από τα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα.

Με δεδομένο άλλωστε ότι, όπως έχει αναδειχθεί στην επιστημονική συζήτηση για την πολιτική για την Ανώτατη Εκπαί-

δευση ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, ο τρίτος πυλώνας του λειτουργικού πλαισίου του Πανεπιστημίου είναι η σχέση του με τη Society at Large. Η παρούσα εισήγηση εστιάζει κυρίως στην αναπαραγωγή των κοινωνικο-οικονομικών ανισοτήτων στο πεδίο της εκπαίδευσης, στα ζητήματα της εθνοπολιτισμικής ετερότητας και στη συσχέτιση του μεταναστευτικού background με τις εκπαιδευτικές επιδόσεις και στον δύναμι και ενεργεία ρόλο της εκπαίδευσης γενικότερα και του Πανεπιστημίου ειδικότερα στην άμβλυνση των ανισοτήτων και την κοινωνική ενσωμάτωση.

Η ετερότητα ως πληθυντική σύνθεση

Κώστας Γουλιάμος

Καθηγητής, Πρύτανης Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ του 21ου αιώνα βρίσκεται σε μια ιδιαίτερη συγκυρία, όπου γνώση και διαπολιτισμικό περιβάλλον συνυπάρχουν και ανατροφοδοτούνται διαρκώς μεταξύ τους. Η εν λόγω συνύπαρξη εκκολάπτει ένα δημιουργικό locus, ικανό να δώσει νόημα στις διάφορες μορφές ετερότητας και, κυρίως, να τις συναρθρώσει, ώστε ν' αποτελέσουν μια πραγματικά πληθυντική δύναμη σύνθεσης ιδεών, εφαρμογών και δράσεων.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ετερότητα δεν συγκροτεί απλώς μια δημοκρατική αυταξία του πανεπιστημιακού οικοσυστήματος, αλλά και την αναγκαία συνθήκη διαπολιτισμικής και κοινωνικής ευθύνης που έχει στην εποχή μας το Πανεπιστήμιο απέναντι στην ίδια την κοινωνία.

Μολονότι τα ΑΕΙ διέπονται από διαφορετικό ανά ευρωπαϊκή χώρα θεσμικό πλαίσιο και αντιμετωπίζουν διαφορετικής μορφής προκλήσεις, εντούτοις οφείλουν να επανακαθορίσουν τις κοινές τους επιδιώξεις εντείνοντας και εκτείνοντας την ετερότητα ως κουλτούρα οργανικής σύνθεσης και λειτουργίας.

Η λειτουργία του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου διέπεται από αυτήν ακριβώς την οργανική κουλτούρα. Στις Σχολές

του συναρθρώνονται πάνω από 60 διαφορετικές εθνότητες, συμβάλλοντας έτσι σε ένα ευδιάκριτο απόθεμα γνώσης και αισθητικής, πρακτικής και νοοτροπιών που δημιουργούν προστιθέμενη αξία στο παραγόμενο κοινωνικό και διαπολιτισμικό κεφάλαιο του Πανεπιστημίου τόσο στην Κύπρο όσο και διεθνώς.

Εννοιολογικές μεταφορές και διχοτομικός λόγος για τους πρόσφυγες στα ΜΜΕ

Ζωή Γαβριηλίδου

Καθηγήτρια, Αντιπρύτανης Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

ΟΙ ΕΚΑΣΤΟΤΕ γλωσσικές επιλογές σε επίπεδο μορφολογίας, σύνταξης, λεξιλογίου δεν είναι ουδέτερες, αλλά ιδεολογικά καθορισμένες, εφόσον οικοδομούν διαφορετικές αναπαραστάσεις της πραγματικότητας. Η γνωσιακή γλωσσολογία έχει αναδείξει πως οι μεταφορικές εκφράσεις αντικατοπτρίζουν βαθιά ριζωμένους τρόπους αντίληψης ενός πεδίου της ανθρώπινης εμπειρίας με όρους ενός άλλου.

Στην παρουσίαση αυτή θα παρουσιάσουμε τις εννοιολογικές μεταφορές που αναδύονται στον δημόσιο λόγο για τους πρόσφυγες καθώς και τον τρόπο που αυτές χρησιμοποιούνται από ΜΜΕ προκειμένου να κατασκευάσουν διαφορετικά σενάρια για την προσφυγική κρίση, τις περισσότερες φορές διχοτομικά. Θα εστιάσουμε σε διαφορές που ανακύπτουν στις αναπαραστάσεις των προσφύγων σε ελληνικά και ξένα ΜΜΕ και πώς αυτές διαφοροποιούνται ανάλογα με τον πολιτικό προσανατολισμό των Μέσων. Τέλος, θα αναδείξουμε πώς διαφορετικά μεταφορικά σενάρια αρθρώνουν δια-

φορετικό λόγο σχετικά με την προσφυγική κρίση, τα οποία είναι δυνατόν να χειραγωγήσουν τους αναγνώστες, καθώς δίνουν έμφαση σε ορισμένες όψεις της λεγόμενης («κρίσης»), αποκρύπτοντας παράλληλα άλλες σημαντικές.

Η δημιουργία και η εκπαίδευση ενός «άλλου»:
Τεχνητή γλώσσα, επικοινωνία και νοημοσύνη

Σταύρος Δ. Νικολόπουλος

Καθηγητής, Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΕ ίσως τυχαία, αναπάντεχα, σε μια εποχή όπου τα Μαθηματικά προσπαθούσαν να βάλουν τάξη στο σπίτι τους, σε μια εποχή όπου οι ιδέες των Hilbert (1900), Gödel (1931), Turing (1937), von Neumann (1945) συνυπήρξαν για να δώσουν απαντήσεις σε ετερόκλητα ερωτήματα. Τον ονομάσαμε Ηλεκτρονικό Υπολογιστή και αρχίσαμε να τον φροντίζουμε, να τον μεγαλώνουμε και, σιγά σιγά, να τον εκπαιδεύουμε και να επικοινωνούμε μαζί του. Η γλώσσα επικοινωνίας του, αρχικά υποτυπώδης, φτωχή, λίγων λέξεων, όμως ο νους του δυνατός, ακούραστος, ικανός να αντιλαμβάνεται τις απαιτήσεις μας και να ανταποκρίνεται γρήγορα, δίνοντας απαντήσεις λιτές και πάντα σωστές.

Περνώντας τα χρόνια, ενηλικιώθηκε, μεγάλωσε, βελτίωσε τη γλώσσα του, ανέπτυξε ικανότητες επικοινωνίας, απέκτησε πολλές γνώσεις, έγινε ένας «άλλος» και σήμερα διεκδικεί μια ισότιμη «διαβίωση» δίπλα στον άνθρωπο. Ίσως από υπεροψία ή γιατί θεωρούμε δεδομένη τη νοητική μας υπεροχή, σήμερα τον ονομάζουμε «ψηφιακό βοηθό» και συνεχίζουμε να τον εκπαιδεύουμε για να μπορέσει να σκέφτεται σαν εμάς, για εμάς, διαφορώντας

για την παντελή απουσία συναισθηματικής επικοινωνίας. Του προσδίδουμε συνεχώς τεχνική ευφυΐα, νοημοσύνη, έχοντας τη βεβαιότητα ότι ένας «άλλος» δεν διεκδικεί ποτέ τα δικαιώματά του. Ίσως μας διαφεύγει το γεγονός ότι δημιουργούμε έναν «άλλο» με πολλές γνώσεις, αλλά χωρίς παιδεία!

Οι έννοιες της «προσβλητικότητας»
και της «απενεχοποίησης» στο περιθωριακό λεξιλόγιο

Γιώργος Ι. Ευδόπουλος

Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστήμιο Πατρών

ΟΡΙΣΜΟΣ του περιθωριακού λεξιλογίου. Ανάλυση της έννοιας της «προσβλητικότητας» με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία και παρουσίαση διαφόρων παραδειγμάτων (διαχρονικής) μέτρησης της προσβλητικότητας στο περιθωριακό λεξιλόγιο της Αγγλικής. Παρουσίαση στοιχείων από πιλοτικές μετρήσεις της προσβλητικότητας στο περιθωριακό λεξιλόγιο της Ελληνικής με σκοπό την ανάδειξη των «προσβλητικών» λέξεων της γλώσσας μας. Ανάλυση της έννοιας και της διεργασίας σταδιακής «απενεχοποίησης» των «προσβλητικών» λέξεων όπως αυτή κινητοποιείται από εξωγλωσσικούς παράγοντες.

Ετερότητα στο σχολικό περιβάλλον και διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας

Ναπολέον Μήτσης

Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

42

Η ΑΝΑΤΡΟΠΗ της παγκόσμιας ισορροπίας λίγο πριν από το τέλος του 20ού αιώνα επέτεινε δραματικά το φαινόμενο της μετανάστευσης, που οδήγησε σε αιφνίδια αλλαγή των δημογραφικών δεδομένων και σε ταυτόχρονη μεταβολή της σύνθεσης του μαθητικού πληθυσμού στη χώρα μας. Το γεγονός αυτό κατέστησε αναγκαία την αναθεώρηση του εφαρμοζόμενου μέχρι σήμερα γλωσσικού και παιδαγωγικού σχεδιασμού, ο οποίος στηρίζεται εν πολλοίς στην αρχή της πολιτισμικής και γλωσσικής ομοιογένειας του σχολικού χώρου.

Λαμβάνοντας υπόψη τη διεθνή και ιδιαίτερα την ευρωπαϊκή πρακτική, ο εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις ενός πολυπολιτισμικού μαθητικού κοινού επιβάλλει την εφαρμογή μιας σειράς νέων παιδαγωγικών αρχών, οι οποίες, αξιοποιώντας τα πορίσματα της εφαρμοσμένης γλωσσολογίας και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, οφείλουν να οδηγούν στον σεβασμό της ετερότητας με την κατάλληλη εκμετάλλευση και την ανάδειξη του γλωσσικού, μορφωτικού και πολιτισμικού κεφαλαίου που διαθέτουν οι αλλοδαποί μαθητές.

Η γλωσσική και κοινωνική ετερότητα στην ελληνική ονοματολογία

Κώστας Ντίνας

Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Η ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ είναι μια αναμφισβήτητη πραγματικότητα που χαρακτηρίζει όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες και τις διατρέχει και συγχρονικά αλλά και στη διαχρονική τους διάσταση. Η ετερότητα καθρεφτίζεται σε κάθε πτυχή τής συλλογικής κοινωνικής έκφρασης, με θαυμαστό μάλιστα τρόπο στη γλώσσα, η οποία φέρνει μαζί της ένα μεγάλο φορτίο ιστορικών και άλλων πληροφοριών.

Από τα πιο φορτισμένα πληροφοριακά στοιχεία τής γλώσσας είναι τα κάθε είδους ονόματα που δίνουν οι άνθρωποι σε τόπους, αντικείμενα και καταστάσεις αλλά και στους συνανθρώπους τους. Τα επώνυμα κυρίως μας δίνουν σημαντικές πληροφορίες για τους διαφορετικούς τόπους από τους οποίους κατάγονται οι άνθρωποι, τις διαφορετικές γλώσσες που μιλούσαν, τα διαφορετικά επαγγέλματα που ασκούσαν, τις διαφορετικές κοινωνικές τάξεις στις οποίες ανήκαν, τα διαφορετικά σωματικά και ψυχικά τους χαρακτηριστικά. Έτσι, στα επώνυμα αντανακλάται η πολλαπλή ετερότητα που χαρακτηρίζει μια κοινωνία ανθρώπων.

Σαφείς προτιμήσεις των νέων
στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης
με την ασαφή ράβδο V&V

Πηνελόπη Βουγιουκλή-Καμπάκη

Καθηγήτρια, Κοσμήτωρ Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών
Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

Η ΓΛΩΣΣΑ του «άλλου» είναι μια ασαφής (fuzzy) περιοχή, με την επιστημονική έννοια του όρου. Αυτή η ασάφεια, όμως, η δυσκολία στο να τεθούν κριτήρια και να δημιουργηθούν πρότυπα για να μελετηθεί είναι που την κάνει γοητευτική. Η ασάφεια εμφανίζεται αμέσως μόλις συνειδητοποιήσουμε ότι «ο/η άλλος/η» μπορεί να είναι ο/η καθένας/μία που διαφοροποιείται από τις κοινώς αποδεκτές νόρμες, εκείνος/η που είναι κρυμμένος/η, ή, ακόμη χειρότερα, εκείνος/η που η όποια υπάρχουσα κατανομή εξουσίας δεν περιλαμβάνει στην πρόβλεψή της, με συνέπεια να καθίσταται αόρατος/η.

Στη συγκεκριμένη παρουσίαση θα ασχοληθούμε με έναν «άλλο» τρόπο επικοινωνίας, αυτόν των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, που αποτελούν κομμάτι της επικοινωνίας κυρίως των νέων, και ειδικότερα ποια χρησιμοποιούνται από φοιτητές/τριες κατά δήλωσή τους. Για τη μέτρηση θα χρησιμοποιηθεί η ράβδος V&V η οποία επίσης βασίζεται στην έννοια των ασαφών συνόλων και αποτελεί εναλλακτικό στατιστικό εργαλείο.

Ενδεικνύοντας την ετερότητα
στο γλωσσικό τοπίο της Μυτιλήνης

Κώστας Κανάκης

Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Η ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ, ως έννοια που διατρέχει όλη την κοινωνιογλωσσολογική έρευνα, βρίσκει ιδιαίτερα πρόσφορο έδαφος στη μελέτη του γλωσσικού τοπίου: τη διεπιστημονική έρευνα των γραπτών γλωσσικών μηνυμάτων (και τη σχέση τους με άλλους σημειωτικούς πόρους) στον δημόσιο χώρο. Αντιλαμβανόμενος τον όρο με την ευρύτητα που του αποδίδει η σύγχρονη έρευνα, θα εστιάσω στους τρόπους με τους οποίους πραγματώνεται η γλωσσική ετερότητα στον δημόσιο χώρο.

Πρώτον, η ίδια η παρουσία δύο ή και περισσότερων γλωσσών, ακόμη και όταν δεν εκπροσωπούνται στον ίδιο βαθμό, ενδεικνύει την παρουσία ανομοιογενών ομάδων. Δεύτερον, ακόμη και αν εστιάσουμε σε μία και μόνο, κυρίαρχη γλώσσα, τα μηνύματα που εκφράζονται από διάφορους δράστες του γλωσσικού τοπίου είναι ενδεικτικά διαφορετικών ομάδων και των ιδιαίτερων —και συχνά συγκρουόμενων— τοποθετήσεών τους σε πλήθος ζητημάτων. Εστιάζοντας στο γλωσσικό τοπίο της Μυτιλήνης, θα επιχειρήσω

να αναδείξω τους ποικίλους τρόπους με τους οποίους εγγράφεται η ανθρώπινη παρουσία στον χώρο σε μια δεδομένη ιστορική στιγμή και τη δυναμική ενδεικτική σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ γλώσσας και χώρου.

Η γλώσσα του άλλου στις Φυσικές Επιστήμες

Κωνσταντίνος Κώτσης

Καθηγητής, Κοσμήτωρ Σχολής Επιστημών Αγωγής
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΟΙ ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ είναι ένα νοητικό κατασκευάσμα του ανθρώπου, το οποίο αποτελείται από ένα σύνολο εννοιών με τις οποίες περιγράφονται η φύση και τα φαινόμενά της. Οι λέξεις-έννοιες και η μεταξύ τους σύνδεση δημιουργούν προτάσεις και λόγους, οι οποίοι πολλές φορές είναι διαφορετικός στην καθημερινή χρήση και στην επιστήμη. Οι λέξεις, ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο χρησιμοποιούνται, επιστημονικό ή της καθημερινής ζωής, αποκτούν διαφορετικό νόημα και μετατρέπονται σε διαφορετικές έννοιες. Δημιουργείται έτσι μια απόκλιση της καθημερινής γλώσσας από τη γλώσσα της επιστήμης, η οποία πολλές φορές οδηγεί σε λανθασμένη αντίληψη της ίδιας της επιστήμης. Η εσφαλμένη αντίληψη της επιστήμης ανιχνεύεται όταν ζητείται από τους μαθητές να περιγράψουν φυσικά φαινόμενα τα οποία εμπειρικά γνωρίζουν. Στην περιγραφή τους χρησιμοποιείται η γλώσσα της καθημερινότητας για να αποδώσουν τα επιστημονικά φαινόμενα.

Ο «άλλος», λοιπόν, στη γλώσσα των Φυσικών Επιστημών δεν είναι κανένας άλλος παρά ο ίδιος ο εαυτός μας, ο οποίος καλείται να χρησιμοποιήσει πολλές φορές λέξεις και έννοιες με μια διαφορετική σημασία από αυτήν που εμπειρικά γνωρίζει και την οποία μαθαίνει στη διάρκεια της εκπαίδευσής του στο σχολείο.

Το άλλο του άλλου –
Περί ασθενούς αντιστρεψιμότητας

Θωμάς Βουγιουκλής

Ομότιμος Καθηγητής Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΑΥΤΗ προσπαθούμε να μεταφέρουμε μερικά στοιχεία από τα Μαθηματικά στην επικοινωνία και στην κατανόηση του κόσμου μας. Τα στοιχεία αυτά θα αλιευθούν κυρίως από τη μελέτη του κλάδου των Μαθηματικών, ο οποίος ονομάζεται (υπερδομές). Οι υπερδομές αποτελούν γενίκευση του μονοσήμαντου (μονότιμου) στο πολυσήμαντο (πλειονότιμο) και του σαφούς στο ασαφές (fuzzy).

Θεωρούμε ότι πρέπει να γίνει προσπάθεια διατύπωσης και κοινοποίησης των γενικεύσεων οι οποίες γίνονται στις διάφορες επιστήμες και ειδικότερα στα Μαθηματικά. Αυτές ενδεχομένως να μην είναι χρήσιμες, εύχρηστες και ορατές σε μια επιστήμη, αλλά να είναι εξαιρετικά χρήσιμες σε άλλες. Επομένως οι ερευνητές είναι υποχρεωμένοι να διατυπώσουν τις γενικεύσεις και τις μεθόδους που χρησιμοποιούν ώστε να εμπλουτίσουν τη φαρέτρα των μεθόδων τους όλες οι επιστήμες.

Ανάμεσα στις εφαρμογές που προτείνουμε είναι και η έκφραση «το άλλο του άλλου» με την ανάλογη χρήση του αντιστρόφου στοιχείου της θεωρίας των υπερδομών.

Συνομιλώντας με τον υπολογιστή μου

Τζένη Παγγέ

Καθηγήτρια, πρ. Κοσμήτωρ Σχολής Επιστημών Αγωγής
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

50

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ των υπολογιστών στη σημερινή εποχή έχει αλλάξει τον τρόπο επικοινωνίας, εργασίας, ασφάλειας και εκπαίδευσης. Οι υπολογιστές έχουν δημιουργήσει ένα ισχυρό ψηφιακό περιβάλλον για συνεργασία, λύση προβλημάτων και ολοκληρωμένη έρευνα, δίνοντας με τον τρόπο αυτό την καλύτερη πρόσβαση στην σύγχρονη πληροφορία, και τη μάθηση. Ως γνωστόν, η εξέλιξη του διαδικτύου και ειδικότερα του Internet of Things είναι εκείνη που έχει αλλάξει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο επικοινωνούμε, και αξιοποιούμε τα προσωπικά μας δεδομένα. Το ελεύθερο λογισμικό στο διαδίκτυο επιτρέπει σε μαθητές και εκπαιδευτικούς να επικοινωνούν χωρίς χωροχρονικές δεσμεύσεις, να συνομιλούν και να συνεργάζονται σε ερευνητικά προγράμματα σε πραγματικό χρόνο.

Στην εκπαιδευτική διαδικασία, παλαιότερα πολλοί εκπαιδευτικοί θεωρούσαν ότι οι υπολογιστές είναι δύσκολο να μπορέσουν να αξιοποιηθούν σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Σήμερα, όμως, η χρήση των υπολογιστών στην εκπαίδευση έχει ολοκληρωτικά ενσωματωθεί στη διδασκαλία μαθημάτων και αξιοποιείται καθημερινά από τον εκπαιδευτικό και τον εκπαιδευόμενο.

Η γλώσσα του άλλου
μπορεί να είναι η δική μου γλώσσα;

Fernanda Lemos De Lima

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Rio De Janeiro University

ΚΑΘΕ έναρξη εκμάθησης μιας ξένης γλώσσας μάς φέρνει αντιμέτωπους με μία ουσιαστικά μεγάλη πρόκληση που σχετίζεται άμεσα με τον κόσμο της ετερότητας. Αυτό συμβαίνει διότι η γλώσσα δεν είναι μόνον ένα άλλο σύστημα γλωσσικών σημείων και κωδίκων, αλλά μια κορυφαία έκφραση ενός πολιτισμού που ενσωματώνει τις ταυτότητες και τις ιδιοσυγκρασίες των μελών και των λαών που συγκροτούν τη γλωσσική κοινότητα.

Το μείζον ερώτημα το οποίο προσφέρουμε και καταθέτουμε στο 5ο Διεθνές Θερινό Πανεπιστήμιο «Ελληνική Γλώσσα, Πολιτισμός και ΜΜΕ» εστιάζει στο δίπολο «εμείς» και «οι άλλοι» και αφορά τις στρατηγικές της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών, οι οποίες δίδουν έμφαση στη διαπολιτισμική προσέγγιση. Αυτή είναι, άλλωστε, και η βασική μας φιλοσοφία, την οποία υπηρετούμε στα μαθήματα του Ελεύθερου Προγράμματος Νέων Ελληνικών στο Πανεπιστήμιο της Πολιτείας του Ρίο ντε Ζανέιρο. Η συζήτηση της έννοιας της διαπολιτισμικότητας βασίζεται στις θέσεις των Paulo Freire, Stuart Hall και Catherine Walsh.

Η κοινωνική αξιολόγηση της γλώσσας του «άλλου»

Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Ακαδημαϊκή Διευθύντρια ΔΘΠ

Η ΕΝΝΟΙΑ της γλώσσας του «άλλου», του έτερου υποκειμένου της ομιλίας, του διαφορετικού παραλήπτη, παραπέμπει σε μια εξαιρετικά δύσκολη και ασαφή περιοχή, με αντίστοιχα δύσκολη προσέγγιση. Εάν μάλιστα λάβουμε υπόψη ότι ο «άλλος» μπορεί να είναι ο καθένας που διαφοροποιείται από τις ποικίλες και ισχύουσες νόρμες, πρότυπα ή status, εκείνος που είναι κρυμμένος ή που μία υπάρχουσα κατανομή εξουσίας δεν τον συμπεριλαμβάνει στην πρόβλεψή της, με συνέπεια να καθίσταται αδύναμος να επιφέρει αλλαγές ακόμη και στον μικρόκοσμό του, τότε το μέγεθος της πρόκλησης είναι ακόμη μεγαλύτερο. Και, ως τέτοιο, περισσότερο γοητευτικό.

Η ενασχόληση με την ετερότητα αφορά την κοινωνική αξιολόγηση και στιγματισμό των «διαφορετικών», όπως επίσης και στην εκπαίδευση της κοινότητας σε θέματα που αφορούν στη σύνδεση της γλώσσας με έννοιες όπως κύρος, αίγλη, δύναμη ή/και εξουσία. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον η ανάδειξη των θεμάτων που αφορούν στη γλώσσα της επικοινωνίας μεταξύ των κοινωνικών ομάδων αλλά και τις πολιτικές

που αφορούν τη διαπραγμάτευση των κοινωνικών ταυτοτήτων τους στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο πεδίο του e-κόσμου που μας περιβάλλει, κανονίζοντας τις δημόσιες και ιδιωτικές συμπεριφορές μας.

Μια τέτοια δράση δεν μπορεί παρά να διαμορφώσει ως «επίμετρο», ερωτήματα, όπως: Η γλώσσα του άλλου μπορεί να είναι η δική μου γλώσσα; Πόσο ξένος μπορώ να νιώθω στη δική μου γλώσσα; Ή πόσο ανεπικοινωνήτη τελικά μπορεί να γίνει η γλώσσα του άλλου, εάν συνειδητοποιήσουμε τη μοναχικότητα της κάθε μονάδας, του καθενός από εμάς δηλαδή, που δεν είμαστε παρά οι άλλοι για τους άλλους;

«Λέξεις που χαμογελούν, λέξεις που πληγώνουν»:
Αποδομώντας τον λεκτικό εκφοβισμό

Μαρία Καμηλάκη

Προϊσταμένη Τμήματος Κοινοβουλευτικής Βιβλιοθήκης
Βιβλιοθήκης της Βουλής

54

- Ποιες είναι οι στάσεις των ομιλητών/τριών της Νέας Ελληνικής απέναντι στη διαφορετικότητα, όπως εκφράζονται μέσα από τις γλωσσικές τους επιλογές;
- Τι κοινωνικούς ρόλους, προσδοκίες και στερεότυπα για τον άλλο μεταφέρουν λέξεις που χρησιμοποιούμε στην καθημερινότητά μας, συχνά χωρίς να το συνειδητοποιούμε;
- Ποιες είναι οι διδακτικές προεκτάσεις της όλης συζήτησης;

ΑΥΤΑ ΕΙΝΑΙ, ενδεικτικά, μερικά από τα ερωτήματα που διερευνά το εργαστήριο «Λέξεις που χαμογελούν, λέξεις που πληγώνουν», μια προληπτική παρέμβαση μεταγλωσσικής ευαισθητοποίησης σε θέματα γλωσσικής βίας και προσδιορισμού της ετερότητας (σωματικής, διανοητικής, ψυχολογικής, έμφυλης, κοινωνικο-οικονομικής, θρησκευτικής, εθνικής/εθνοτικής), που υλοποιείται στη Βιβλιοθήκη της Βουλής.

Με αφηγηματική αφόρμηση τον μύθο του Προκρούστη και μέσα από ποικίλες βιωματικές γλωσσικές δραστηριότητες, στόχος μας είναι να συν-αποδομήσουμε το φαινόμενο του λεκτικού στιγματισμού του άλλου, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα τις επιλογές που μας δίνει η γλώσσα να εκφραστούμε με σεβασμό και αποδοχή προς την (όποια) διαφορετικότητά του.

Η «σωματική» γλώσσα των άλλων

Αντώνης Καμπάς

Καθηγητής Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

56

«**ΜΟΥ ΓΥΡΙΣΕ** την πλάτη»), «Με κοιτάς στραβά»), κάποιες συνηθισμένες φράσεις που αφορούν την κατάσταση του μυϊκού τόνου, δηλαδή τη γλώσσα του σώματος. Όλοι μας χρησιμοποιούμε ασυναίσθητα κάθε μέρα μη λεκτική επικοινωνία: εκφράσεις προσώπου, βλέμμα, κινήσεις χεριών, στάση σώματος, άγγιγμα, τόνο φωνής, όλα σημαντικά στοιχεία επικοινωνίας. Εξελικτικά, είναι η πρώτη γλώσσα που «μιλάμε» και επικοινωνούμε και αργότερα είναι ο καθρέφτης της παιδικής ηλικίας, καθώς τα παιδιά είναι «ανοιχτά βιβλία».

Σύμφωνα με τον Mehrabian, η εντύπωση που προκαλεί ένα μήνυμα εξαρτάται κατά 55% από μη λεκτικά σήματα! Μπορούμε όμως να αποκωδικοποιήσουμε τη σωματική γλώσσα του άλλου, μια γλώσσα διαφορούμενη με αντιφατικά μηνύματα, αμφίσημες κινήσεις και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες; Ο «άλλος» είναι ο κάθε άνθρωπος που αποτελεί διαφορετική οντότητα με μορφολογικά-λειτουργικά διαφορετικό μυϊκό τόνο και κατά συνέπεια άλλη «σωματική» γλώσσα. Κλασικό παράδειγμα της σωματικής «Βαβέλ» είναι η προσπάθεια «κατανόησης» της σωματικής γλώσσας ανάπηρων και μη, στο πλαίσιο ενός παιχνιδιού.

«Μια φορά και έναν καιρό ήταν οι διάλεκτοι»:
Μύθοι και πραγματικότητες σχετικά με τη χρήση
και τον ρόλο των νεοελληνικών γεωγραφικών διαλέκτων

Μαρίνα Τζακώστα

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κρήτης

ΣΤΟΧΟΣ της ανακοίνωσης είναι η εξοικείωση των σπουδαστών με μύθους και πραγματικότητες που αφορούν τις νεοελληνικές διαλέκτους όσον αφορά την αξία τους ως συστημάτων επικοινωνίας, συνεπώς και ως φορέων πολιτισμικής κληρονομιάς, αλλά και ως εργαλείων γλωσσικής διδασκαλίας. Συγκεκριμένα, με το δεδομένο ότι οι νεοελληνικές διάλεκτοι συνιστούν πλήρη γλωσσικά συστήματα, ίσης αξίας με την Κοινή Νεοελληνική (ΚΝΕ), θα διερευνήσουμε, κατ' αρχάς, τις τυπολογικές και δομικές ομοιότητες και διαφορές καθώς και τα όρια των αποκλίσεων μεταξύ των νεοελληνικών διαλέκτων και της ΚΝΕ.

Επιπλέον, χρησιμοποιώντας τα πορίσματα εκτεταμένων πρόσφατων μελετών, θα εξετάσουμε τρόπους με τους οποίους οι διάλεκτοι μπορούν να ενσωματωθούν —ή ήδη έχουν ενσωματωθεί— στην εκπαίδευση, συγκεκριμένα θα παρουσιάσουμε υπάρχουσες ψηφιακές πλατφόρμες και ιστοσελίδες διαλεκτικών γλωσσικών δεδομένων, ώστε να αναδειχτεί η αξία των διαλέκτων ως γλωσσι-

κών συστημάτων, ως κωδίκων επικοινωνίας και, κατά συνέπεια, ως θυλάκων πολιτισμικής κληρονομιάς και διαφύλαξης της τοπικής ιστορίας και φορέων πολιτισμικής ταυτότητας. Τέλος, θα συζητήσουμε πορίσματα μελετών τα οποία αναδεικνύουν τους παράγοντες που επηρεάζουν τη διαλεκτική ταυτότητα των ομιλητών μιας διαλέκτου.

Φιλοξενώντας τους Άλλους
στη σύγχρονη ελληνική σκηνή:
Ιστορίες μετακινήσεων, μετατοπίσεων και συναντήσεων

Λίνα Ρόζη

Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πατρών

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ αποτέλεσε πάντοτε προνομιακό χώρο για τη διαπραγμάτευση της ετερότητας. Σχεδόν σε κάθε περίοδο της ιστορίας του, παρουσιάζονται διαφορετικές εκδοχές του διαλόγου για τις έμφυλες, φυλετικές, εθνοτικές και εν γένει πολιτισμικές όψεις της ετερότητας και για τον τρόπο που ο Άλλος αποτελεί τελικά συστατικό στοιχείο στον προσδιορισμό του εαυτού. Τα τελευταία είκοσι χρόνια παρακολουθούμε ολοένα και συχνότερα στην ελληνική σκηνή παραστάσεις που θίγουν το ζήτημα της συνάντησης και της αναμέτρησης με τους Άλλους, πρόσφυγες, μετανάστες και κάθε λογής «ξένους». Συγγραφείς, σκηνοθέτες και δραματουργοί παρουσιάζουν τις αντιφατικές πτυχές της φιλοξενίας, του τρόπου με τον οποίο ο οικοδεσπότης δεξιώνεται, εχθρεύεται αλλά και συχνά ανταλλάσσει τη θέση του με τον φιλοξενούμενο.

Εξχωριστό ενδιαφέρον έχουν οι παραστάσεις στις οποίες ο λόγος δίνεται στους άλλους και η διαπραγμάτευση της ετερότητας στηρίζεται ως έναν βαθμό στη χρήση της «πραγματικής» μαρ-

τυρίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι οι παραστάσεις *Ένας στους δέκα* σε σκηνοθεσία Λαέρτη Βασιλείου (2007), *Είμαστε οι Πέρσες*, σε σκηνοθεσία Γιολάντας Μαρκοπούλου (2015) και *Καθαρή Πόλη* σε σκηνοθεσία Ανέστη Αζά και Πρόδρομου Τσινικόρη (2016).

Οι πολιτικές ταυτότητας (identity politics):
Αμφισβητήσεις, προβλήματα, διλήμματα

Nicolas Prevelakis

Lecturer at Harvard University

ΤΟ 2016, ο Αμερικανός πολιτικός επιστήμονας Mark Lilla έγραψε ένα άρθρο στους *New York Times* με τίτλο «The end of identity liberalism». Ανέλυσε το φαινόμενο των πολιτικών ταυτότητας και την υιοθέτησή τους από πολλούς Αμερικανούς φιλελεύθερους. Σύμφωνα με τον Lilla, οι πολιτικές ταυτότητας ξεκίνησαν τη δεκαετία του 1970 με σκοπό να προωθήσουν τον σεβασμό της διαφοράς και της πολυπολιτισμικότητας, οδήγησαν όμως σε διάρρηση του κοινωνικού ιστού και μείωση της επικοινωνίας μεταξύ διαφορετικών ομάδων.

Στην παρέμβασή μου θα αναλύσω τη συζήτηση που ακολούθησε τη δημοσίευση του άρθρου αυτού. Θα προσπαθήσω να ερμηνεύσω το φαινόμενο των πολιτικών ταυτότητας, τους λόγους της εμφάνισής τους και τα διλήμματα που θέτουν.

Διδάσκοντας την ελληνική γλώσσα
στο Πανεπιστήμιο του Αργυροκάστρου

Ολιέτα Πόλιου

Λέκτορας Πανεπιστημίου Αργυροκάστρου «Εκρέμ Τσιαμπέι»

62

Η ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΑΥΤΗ έχει στόχο την προσέγγιση της ελληνικής γλώσσας, της μητρικής γλώσσας των μελών της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας στην Αλβανία, που διδάσκεται στο Τμήμα Ελληνικής Γλώσσας, Λογοτεχνίας και Ελληνικού Πολιτισμού του Πανεπιστημίου Αργυροκάστρου «Εκρέμ Τσιαμπέι» από το 1993 έως σήμερα.

Αντικείμενο μελέτης αποτελεί η διδασκαλία, η προβολή και η διάδοση της ελληνικής γλώσσας μέσα από τη δράση και το πρόγραμμα σπουδών τού εν λόγω Τμήματος, για την κατάρτιση Ελληνοδιδασκάλων (για όλα τα μαθήματα στη μητρική γλώσσα) στα Δημοτικά κι Εννιάχρονα σχολεία της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας, κατά τη χρονική περίοδο 2006-2019.

Η σημαντικότητα του άλλου στη θεατρική πράξη

Γιώργος Κιμούλης

Ηθοποιός, Σκηνοθέτης

Η ΖΩΗ από τη φύση της είναι διαλογική. Να ζεις σημαίνει να συμμετέχεις στον διάλογο: να ρωτάς, ν' ακούς, ν' απαντάς, να συμφωνείς. Σ' αυτόν τον διάλογο ο άνθρωπος συμμετέχει ολόκληρος και καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του: με τα μάτια, με τα χείλια, με τα χέρια, με την ψυχή, με το πνεύμα, με όλο του το σώμα, με τις πράξεις του. Βάζει όλον τον εαυτό του στον λόγο, και αυτός ο λόγος εισέρχεται στον διαλογικό ιστό της ανθρώπινης ζωής, στο παγκόσμιο συμπόσιο.

Το θέατρο είναι ένας διαρκής διάλογος. Μία ερωταπάντηση είναι η υποκριτική τέχνη. Η προέλευσή του ήταν είτε οι θρησκευτικές μνητικές διαδικασίες με ερωταποκρίσεις είτε ο διάλογος μεταξύ υποκριτή και Χορού. Δύο συναντήσεις που αποδεικνύουν πως η θεατρική πράξη είναι ο τρόπος να καταδειχτεί η σημαντικότητα του Άλλου ως το έτερο ήμισυ της συνείδησής μας.

Δημιουργία ηγετών,
η δύναμη του λόγου και της ερμηνείας

Έλενα Παναρίτη

Lecturer at Stanford University

64

ΠΩΣ ΜΕΓΑΛΟΙ ΗΓΕΤΕΣ εμπνέουν αλλαγές χρησιμοποιώντας τον λόγο, πώς αποκωδικοποιούν τον λόγο από ομάδα σε ομάδα και από χώρα σε χώρα; Ποιος είναι ο ρόλος του «ΕΓΩ», η πραγματικότητα του «ΦΟΒΟΥ», η αναγκαιότητα της «ΤΟΛΜΗΣ» ως προς την ερμηνεία του λόγου;

Τι θα πει ηγέτης; Είναι ένας εμπνευστικός χαρακτήρας ο οποίος φτιάχνει ένα περιβάλλον δράσης για αλλαγή. Αντιπροσωπεύει μια ανάγκη πρωτοπορίας που στην πραγματικότητα ήδη υπάρχει, όμως δεν έχει ερμηνευτεί συγκροτημένα ακόμη. Ο ηγέτης εμπνέει εμπιστοσύνη και τη δυναμική της αλλαγής στους ανθρώπους τους ίδιους, με τις ίδιες ανάγκες, με αποτέλεσμα όλοι να γίνονται κοινωνοί αυτής της αλλαγής. Η αλλαγή είναι δική τους και όχι του ηγέτη. Ηγέτης λοιπόν δεν είναι αυτός ο οποίος κατέχει την εξουσία ή εξουσιάζει, είναι εκείνος που δουλεύει από κάτω προς τα πάνω και εμπνευστικά ενώνει τον λόγο προς μια πράξη, δράση, στόχο, προοπτική. Ο ηγέτης πρώτα ακούει και αφουγκράζεται τον λόγο, ο οποίος μπορεί να έχει διαφορετικές

ερμηνείες από κοινωνία σε κοινωνία λόγω διαφορετικών βιωμα-
τικών αντιλήψεων και ιστορίας. Έχει λοιπόν την ικανότητα και
διορατικότητα να ερμηνεύει με συνθετικό τρόπο, προς μια δράση
(πάντα με προοπτική). Ποια είναι η συνθετική ουσία που μπο-
ρεί να δώσει μια ερμηνεία επιτέλους κοινή; Σίγουρα δεν είναι μό-
νο οι λέξεις, αλλά αυτό που κρύβεται πίσω τους, το συναίσθημα
και το πάθος.

5ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΘΕΡΙΝΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Σύρος, 8-15 Ιουλίου 2019

UNIVERSITY OF IOANNINA

5th INTERNATIONAL SUMMER UNIVERSITY

GREEK LANGUAGE, CULTURE AND THE MEDIA
From the Ancient Greek Secretariat till Today

The language of the “other”

The morality of otherness

Syros, July 8-15, 2019

*

Under the Auspices
of H.E.

THE PRESIDENT OF THE HELLENIC REPUBLIC

Mr. Prokopios Pavlopoulos

In cooperation

with the Instituto De Letras of Rio De Janeiro University
and Euro-American Women’s Council

With the synergy
of the Municipality of Syros - Ermoupolis

With the support
of the Holy Metropolis of Syros

SYROS 2019

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

5ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΘΕΡΙΝΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΜΕ

Από την Αρχαιοελληνική Γραμματεία έως Σήμερα

Η γλώσσα του «άλλου»

Η ηθική της ετερότητας

Σύρος, 8-15 Ιουλίου 2019

*

Υπό την Αιγίδα

της Α.Ε.

ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

κυρίου Προκοπίου Παυλοπούλου

Σε συνεργασία

με το Instituto De Letras, Rio De Janeiro University
και τη συμμετοχή του Euro-American Women's Council

Με τη συνέργεια

του Δήμου Σύρου - Ερμούπολης

Με την υποστήριξη

της Ιεράς Μητροπόλεως Σύρου

ΣΥΡΟΣ 2019

Σύρος, Ερμούπολη, 1920 [Αρχείο Μάνου Ελευθερίου].

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

Δευτέρα 8 Ιουλίου

- 11.30 και εξής Άφιξη σπουδαστών/σπουδαστριών στην Ερμούπολη και μετάβαση στον γραφικό οικισμό του Φοίνικα.
- 20.00 Υποδοχή των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών στο Πρόγραμμα. Δεξίωση γνωριμίας στο ξενοδοχείο «Ολύμπια» στον Φοίνικα της Σύρου. Μπουφές με παραδοσιακά εδέσματα.

Τρίτη 9 Ιουλίου

- 08.00 Πρωινό. Ενημέρωση από τους Συντονιστές για το ημερήσιο πρόγραμμα εισηγήσεων και επισκέψεων.

Έπαυλη Τσιροπινά

09.00-09.15 Αικατερίνη Πλακίτση, Καθηγήτρια Διδακτικής των Φυσικών Επιστημών, Πρόεδρος Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (σύνδεση μέσω skype)

Χαιρετισμός των εργασιών του 5ου ΔΘΠ.

09.15-10.00 Κώστας Κανάκης, Καθηγητής Κοινωνιογλωσσολογίας του Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Διευθυντής του Εργαστηρίου Εθνογραφικών Προσεγγίσεων της Γλώσσας

Ενδεικνύοντας την ετερότητα στο γλωσσικό τοπίο της Μυτιλήνης.

10.00-10.45 Μαρίνα Τζακώστα, Αναπλ. Καθηγήτρια Γλωσσικής Ανάπτυξης και Αγωγής του Παιδιού της Προσχολικής Ηλικίας ΠΤΠΕ Πανεπιστημίου Κρήτης «Μια φορά και έναν καιρό ήταν οι διάλεκτοι»: Μύθοι και πραγματικότητες σχετικά με τη χρήση και τον ρόλο των νεοελληνικών γεωγραφικών διαλέκτων.

10.45-11.30 Ειρήνη Γιανναρά, Δημοσιογράφος, Διευθύντρια Δημιουργικού Σχεδιασμού Γενικής Διεύθυνσης Ραδιοφωνίας ΕΡΤ.

Ο διχοτομικός και ρατσιστικός λόγος στα ΜΜΕ.

- 11.30-12.15 **Ναπολέων Μήτσης**, Ομότιμος Καθηγητής Γλωσσολογίας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, τ. Αντιπρύτανης
Ετερότητα στο σχολικό περιβάλλον και διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.
- 12.15-12.30 **Σύντομο διάλειμμα – Καφές**
- 12.30-12.45 **Αγγελική Βενετσάνου**, Διδάσκουσα Τουρκικής Γλώσσας Τμήματος Μεσογειακών Σπουδών Πανεπιστημίου Αιγαίου
Ο δικανικός λόγος στο ζεύγος γλωσσών Ελληνικά - Τουρκικά και το αντίστροφο.
- 12.45-13.15 **Fernanda Lemos De Lima**, Αναπλ. Καθηγήτρια Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας, Instituto De Letras, Rio De Janeiro University
Η γλώσσα του άλλου μπορεί να είναι η δική μου γλώσσα;
- 13.15-14.00 **Ζωή Γαβριλίδου**, Καθηγήτρια Θεωρητικής Γλωσσολογίας Τμήματος Φιλολογίας, Αντιπρύτανης Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης
Εννοιολογικές μεταφορές και διχοτομικός λόγος για τους πρόσφυγες στα ΜΜΕ.

14.00-14.30 Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, Αναπλ. Καθηγήτρια Γλωσσολογίας και Ελληνικής Γλώσσας ΠΤΝ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Fellow in Comparative Studies, CHS-GR, Harvard University
Η κοινωνική αξιολόγηση της γλώσσας του «άλλου».

Συγκρότηση ομάδων εργασίας φοιτητών - Workshop.

14.45 Γεύμα προς τιμήν των συμμετεχόντων σπουδαστών στο πρόγραμμα σε παραλιακό εστιατόριο.

16.00 και εξής Ελεύθερο πρόγραμμα.

Τετάρτη 10 Ιουλίου

08.00 Πρωινό. Ενημέρωση από τους Συντονιστές για το ημερήσιο πρόγραμμα εισηγήσεων και επισκέψεων.

Έπαυλη Τσιροπινά

09.15-10.00 Αντώνης Καμπάς, Καθηγητής Κινητικής Ανάπτυξης ΤΕΦΑΑ Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.
Βιωματικό εργαστήριο:
Η «σωματική» γλώσσα των άλλων.

- 10.00-10.45 Γιώργος Ξυδόπουλος, Αναπλ. Καθηγητής Γενικής Γλωσσολογίας, Πρόεδρος Τμήματος Φιλολογίας Πανεπιστημίου Πατρών
Οι έννοιες της «προσβλητικότητας» και της «απενοχοποίησης» στο περιθωριακό λεξιλόγιο.
- 10.45-12.15 Γιώργος Κιμούλης, Σκηνοθέτης, ηθοποιός. Master class με πρακτική άσκηση (α μέρος):
Η σημαντικότητα του «άλλου» στη θεατρική πράξη.
- 12.15-12.30 Σύντομο διάλειμμα – Καφές
- 12.30-13.45 Nicolas Prevelakis, Assistant Director of Curricular Development at the Center for Hellenic Studies, Lecturer on Social Studies, Committee on Degrees in Social Studies, Harvard University
Οι πολιτικές ταυτότητας (identity politics): Αμφισβητήσεις, προβλήματα, διλήμματα.
- 13.45-14.30 Έλενα Παναρίτη, Lecturer at Stanford University
Δημιουργία ηγετών - Η δύναμη του λόγου και της ερμηνείας.
- 14.30-15.00 Αρχική διαμόρφωση θεματικών παρουσιάσεων εργασιών φοιτητών στο πλαίσιο workshop με τη Συντονίστρια Ν. Τσιτσανούδη-Μαλλίδη.

- 15.00-16.30 Γεύμα προς τιμήν των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα σε παραλιακό εστιατόριο.
- 16.30-20.00 Ελεύθερο πρόγραμμα
- 20.30 Αναχώρηση για την Ερμούπολη
- 21.00 Θεατρική παράσταση στο εμβληματικό κινηματοθέατρο «Απόλλων». Η *Ηλέκτρα* του Σοφοκλή από τον Θεατρικό Πολιτιστικό Όμιλο Σύρου «Απόλλων».
- 23.00 Αναχώρηση για τον Φοίνικα

Πέμπτη 11 Ιουλίου

- 08.00 Πρωινό. Ενημέρωση από τους Συντονιστές για το ημερήσιο πρόγραμμα εισηγήσεων και επισκέψεων.

Έπαυλη Τσιροπινά

- 09.15-09.30 *Ανδρομάχη Μπούνα, Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*
Καλιαρντά: η γλώσσα των ομοφυλοφίλων στην Ελλάδα. Μια κοινωνιολογική προσέγγιση.

- 09.30-11.00 **Θανάσης Τριαρίδης**, Θεατρικός Συγγραφέας, Σκηνοθέτης
Η ενοχοποίηση του σεξουαλικού λόγου.
- 11.00-12.30 **Γιώργος Κιμούλης**. Master class με πρακτική άσκηση (β' μέρος):
Η σημαντικότητα του «άλλου» στη θεατρική πράξη.
- 12.30-12.45 Σύντομο διάλειμμα – Καφές
- 12.45-13.30 **Μαρία Δεναξιά**, Δημοσιογράφος Star Channel, αρθρογράφος στη γαλλική ενημερωτική ιστοσελίδα Atlantico.fr
Προπαγάνδα, αυτή η άλλη «ενημέρωση».
- 13.30-14.15 **Πηνελόπη Βουγιουκλή-Καμπάκη**, Κοσμήτωρ Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, Καθηγήτρια Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας
Σαφείς προτιμήσεις των νέων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με την ασαφή ράβδο V&V.
- 14.15-14.45 Συνάντηση ομάδων εργασίας με τη Συντονίστρια του workshop. Ορισμός θεματικών εργασιών.
- 15.00-16.30 Γεύμα προς τιμήν των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα σε παραλιακό εστιατόριο.

- 16.30-19.00 Ελεύθερο πρόγραμμα
19.15 Αναχώρηση για την Έπαυλη Τσιροπινά

ΕΚΤΑΚΤΗ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Έπαυλη Τσιροπινά

78

- 19.30-20.15 *Λίνα Ρόζη, Επίκ. Καθηγήτρια Θεατρολογίας Πανεπιστημίου Πατρών, Fellow in Comparative Studies, CHS-GR, Harvard University*
Φιλοξενώντας τους «άλλους» στη σύγχρονη ελληνική σκηνή: ιστορίες μετακινήσεων, μετατοπίσεων και συναντήσεων.
- 20.15-20.45 *Νίκος Μαθιουδάκης, Διδάκτωρ Ύφολγλωσσολογίας Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης*
Η ανάγνωση της λογοτεχνίας σε «άλλους» κώδικες.
- 20.45-21.15 *Παναγιώτης Δούρος, Διδάκτωρ Πολιτιστικής Διαχείρισης Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης*
Επικοινωνώντας με το παρελθόν μας, η «άλλη» γλώσσα των μνημείων.
- 21.15-22.30 *Σωτήρης Καραμεσίνης, Σκηνοθέτης, Ερευνητής*
Η γλώσσα του θεάτρου ως στρατηγικό εργαλείο αποετεροποίησης της οικονομικής και κοινωνικής ανισότητας.

Οι φαβέλες του Ρίο ντε Τζανέιρο και το πιλοτικό πρόγραμμα «Σχολείο θεάτρου» της θεατρικής ομάδας Musa cia tetral στο σχολείο Solar Meninos de Luz στον λόφο του Cantagalo στο Rio de Janeiro.

Προβολή ταινίας *Ευτυχισμένοι Πρίγκιπες*.

Παρασκευή 12 Ιουλίου

08.00 Πρωινό. Ενημέρωση από τους Συντονιστές για το ημερήσιο πρόγραμμα εισηγήσεων και επισκέψεων.

Έπαυλη Τσιροπινά

09.00-09.45 Μηνάς Πασχόπουλος, Καθηγητής Ιατρικής Σχολής, Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Η γλώσσα της επικοινωνίας γιατρού - ασθενούς.

09.45-10.15 Ελένη Δερβένη, υποψ. Διδάκτωρ Γλωσσολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη
Γλωσσικές απεικονίσεις των παιδιών των προσφύγων σε δημοσιογραφικά κείμενα.

10.15-10.45 Μαρία Καμηλάκη, Προϊσταμένη Τμήματος Κοινοβουλευτικής Βιβλιοθήκης, Βιβλιοθήκη της Βουλής
Λέξεις που χαμογελούν, λέξεις που πληγώνουν: Αποδομώντας τον λεκτικό εκφοβισμό.

- 10.45-11.15 Σταύρος Δ. Νικολόπουλος, Καθηγητής Πολυτεχνικής Σχολής, Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Η δημιουργία και η εκπαίδευση ενός «άλλου»: Τεχνητή γλώσσα, επικοινωνία και νοημοσύνη.
- 11.15-12.00 Κώστας Ντίνας, Καθηγητής Ελληνικής Γλώσσας και Διδακτικής της, Παιδαγωγική Σχολή Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
Η γλωσσική και κοινωνική ετερότητα στην ελληνική ονοματολογία.
- 12.00-12.15 Σύντομο διάλειμμα – Καφές
- 12.15-13.30 *Ο «άλλος» στις νέες τεχνολογίες. Στρογγυλό τραπέζι.*
- Συντονισμός: Κώστας Κώτσης, Καθηγητής Φυσικής και Διδακτικής της, Κοσμήτωρ Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
- 12.15-12.45 Θωμάς Βουγιουκλής, Ομότιμος Καθηγητής Μαθηματικών, πρ. Κοσμήτωρ Σχολής Επιστημών Αγωγής Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης
Το «άλλο» του «άλλου»: περί ασθενούς αντιστροφимότητας.
- 12.45-13.15 Κώστας Κώτσης
Η γλώσσα του «άλλου» στις Φυσικές Επιστήμες.

- 13.15-13.45 Τζένη Παγγέ, Καθηγήτρια Πληροφορικής, πρ. Κοσμήτωρ Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Συνομιλώντας με τον... υπολογιστή μου.
- 13.45-14.00 Δημήτρης Βαρδαβάς, MA Discourse Studies, Lancaster University
Η γλώσσα των ρομπότ.
- 14.00-14.45 Συνάντηση ομάδων εργασίας με τη Συντονίστρια. Αλληλεπίδραση. Ορισμός επικεφαλής παρουσιάσεων ομάδων και οριστικοποίηση περιεχομένου εργασιών.
- 15.00-16.30 Γεύμα προς τιμήν των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα σε παραλιακό εστιατόριο.
- 16.30-19.00 Ελεύθερο πρόγραμμα
- 19.00 Αναχώρηση για την Ερμούπολη
- 20.00 Συναυλία για χορωδία και εκκλησιαστικό όργανο στον καθεδρικό ναό Saint George, στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Εκκλησιαστικού Οργάνου. Συμμετέχει η Γυναικεία Χορωδία «Καλλιτεχνήματα», σε διδασκαλία/διεύθυνση της Μαρίας Μιχαλοπούλου και της οργανίστας Κατερίνας Κτώνα με έργα των J.S. Bach, C. Monteverdi κ.ά.

- 21.00-24.00 Ερμούπολη by night. Βόλτες στα σοκάκια του νησιού.
- 24.00 Αναχώρηση για τον Φοίνικα

Σάββατο 13 Ιουλίου

- 08.00 Πρωινό. Ενημέρωση από τους Συντονιστές για το ημερήσιο πρόγραμμα εισηγήσεων και επισκέψεων.

Έπαυλη Τσιροπινά

- 09.00-09.20 **Μαριάννα Κατσογιάννου**, Αναπλ. Καθηγήτρια Γλωσσολογίας Τμήματος Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών Πανεπιστημίου Κύπρου (σύνδεση μέσω skype)
Ξένος μέσα στη δική σου γλώσσα.
- 09.20-09.45 **Ολιέτα Πόλιου**, Λέκτορας Ελληνικής Γλώσσας Τμήματος Ελληνικής Γλώσσας, Λογοτεχνίας και Ελληνικού Πολιτισμού Πανεπιστημίου Αργυροκάστρου «Εικρέμ Τσαμπέι»
Διδάσκοντας την ελληνική γλώσσα στο Πανεπιστήμιο του Αργυροκάστρου.

- 09.45-10.30 **Τέτα Βαρλάμη**, Δημοσιογράφος, Διευθύντρια Σύ-
νταξης εφημερίδας *Κοινή Γνώμη*
*Ο λόγος του «τέρατος» που ακόμα δεν μας τρώ-
μαξε...*
- 10.30-11.30 **Μάγια Τσόκλη**, Δημοσιογράφος
Ασυνεννοησίας το εγκώμιον.
- 11.30-12.30 **Φώτης Σεργουλόπουλος**, Παρουσιαστής - επιχει-
ρηματίας
*Η «συνωμοσία» των ομάδων. Πόσο εύκολο είναι
να αλλάξεις τη γλώσσα;*
- 12.30-12.45 **Σύντομο διάλειμμα – Καφές**
- 12.45-13.30 *Η γλώσσα των νέων. Στρογγυλό τραπέζι.*
- Συντονισμός: Fernanda Lemos De Lima**, Αναπλ. Καθηγή-
τρια Διδασκαλίας Ελληνικής Γλώσσας και Λο-
γοτεχνίας, Rio De Janeiro University, **Μάγια Τσό-
κλη**, Δημοσιογράφος
- 12.45-13.15 **Ρενέ Στυλιάρá**, Συγγραφέας, influencer
Μιλώντας στη γλώσσα που νιώθουν...
- 13.15-13.30 **Κλεοπάτρα Λαγγουβάρδου**, blogger
Στη χώρα των μπλογκ.
- 13.30-16.30 **Brainstorming. Ανατροφοδότηση και παρουσίαση**
εργασιών των σπουδαστών.

Εναλλασσόμενοι Συζητητές:

Μαρία Δεναξά, Θανάσης Τριαρίδης, Γιάννης Μαμάης,
Τέτα Βαρλάμη, Ρενέ Στυλιάρá

Συντονισμός: Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη

- 16.30 Πανηγυρική απονομή πιστοποιητικών αναγνώρισης συμμετοχής στους σπουδαστές του 5ου ΔΘΠ.
- 17.00 Γεύμα προς τιμήν των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα σε παραλιακό εστιατόριο.
- 18.30 και εξής Ελεύθερο πρόγραμμα

Κυριακή 14 Ιουλίου

- 08.00 Πρωινό. Ενημέρωση από τους Συντονιστές για το ημερήσιο πρόγραμμα εισηγήσεων και επισκέψεων.

Πινακοθήκη Κυκλάδων

- 09.30-10.45 Στρογγυλή Τράπεζα Πρυτάνεων
Η έννοια της ετερότητας στο σύγχρονο Πανεπιστήμιο.

Εισηγητές:

Μηνάς Πασχόπουλος, Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Χρυσή Βιτσιλάκη, Πρύτανης Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ισμήνη Κριάρη, Πρύτανης Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Οδυσσέας-Ιωάννης Ζώρας, Πρύτανης Πανεπιστημίου Κρήτης

Κώστας Γουλιάμος, Πρύτανης Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Ζωή Γαβριηλίδου, Αντιπρύτανης Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

Συντονισμός: Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη

Ακαδημαϊκή Διευθύντρια 5ου ΔΘΠ.

10.45-11.15 Απόδοση τιμητικής αναγνώρισης ως Διακεκριμένων Εισηγητών του ΔΘΠ «Ελληνική Γλώσσα, Πολιτισμός και ΜΜΕ» στους:

Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Σύρου κ. Δωρόθεο Β΄

Loula Loi Alafoyiannis, Founder, Executive Global President & CEO of Euro-American Women's Council

Honored Woman of the Year by the US Congress

11.15-11.45 Σύντομο διάλειμμα – Καφές

11.50 Άφιξη της Α.Ε. του Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Προκοπίου Παυλοπούλου.

12.00-13.15 Παρουσίαση βιβλίου της Α.Ε. του ΠτΔ
Από τη βιομηχανική επανάσταση στην τεχνολογική: Στον αστερισμό ενός αβέβαιου μέλλοντος.

Χαιρετισμοί:

Γιώργος Μαραγκός, Δήμαρχος Σύρου - Ερμούπολης

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σύρου, Δωρόθεος Β΄

και ο νεοεκλεγείς Δήμαρχος Σύρου - Ερμούπολης, Νίκος Λειβαδάρας

Ομιλητές:

Μηνάς Πασχόπουλος, Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Χρυσή Βιτσιλάκη, Πρύτανης Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ισμήνη Κριάρη, Πρύτανης Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Οδυσσέας-Ιωάννης Ζώρας, Πρύτανης Πανεπιστημίου Κρήτης

Κώστας Γουλιάμος, Πρύτανης Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Ζωή Γαβριηλίδου, Αντιπρύτανης Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

Συντονιστές:

Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Ακαδημαϊκή Διευθύντρια 5ου ΔΘΠ

Γιάννης Μαμάης, Ειδικός σύμβουλος 5ου ΔΘΠ, εκδότης

- 14.00 Επίσημο γεύμα
- 14.00 Αναχώρηση των σπουδαστών/σπουδαστριών για τον Φοίνικα
- 14.30 Γεύμα προς τιμήν των συμμετεχόντων σπουδαστών στο πρόγραμμα σε παραλιακό εστιατόριο
- 16.00-19.30 Ελεύθερο πρόγραμμα
- 19.30 Αναχώρηση για την Ερμούπολη

Κηπάριο Μεταμόρφωσης

- 20.30-22.00 Παρουσίαση βιβλίου των Μίκη Θεοδωράκη - Κώστα Γουλιάμου
Στη διαλεκτική της αρμονίας.

Χαιρετισμός: Σταύρος Δ. Νικολόπουλος, Καθηγητής Πολυτεχνικής Σχολής, Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Συζητούν για το βιβλίο:

Fernanda Lemos De Lima, Αναπλ. Καθηγήτρια Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας, Instituto De Letras, Rio De Janeiro University

Γιάννης Μαμάης, εκδόσεις Gutenberg

και ο συγγραφέας, Πρύτανης του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου, κ. **Κώστας Γουλιάμος**.

Συντονισμός: **Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη**

Μουσικό αφιέρωμα με έργα του Μίκη Θεοδωράκη από το Trio del Arte.

Δευτέρα 15 Ιουλίου

08.00 Πρωινό. Αποχαιρετισμός μεταξύ των έμψυχων συντελεστών του προγράμματος και των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών. Λήξη προγράμματος.

* Για ενδεχόμενες μικρο-αλλαγές στο πρόγραμμα θα υπάρχει έγκαιρη ενημέρωση.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ 5ου ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΘΕΡΙΝΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΜΕ». *Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ “ΑΛΛΟΥ” Η ΗΘΙΚΗ ΤΗΣ ΕΤΕΡΟΤΗΤΑΣ* ΜΕ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΝΙΚΟΛΕΤΤΑΣ ΤΣΙΤΣΑ ΝΟΥΔΗ-ΜΑΛΛΙΔΗ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΕΙΤΑΙ ΣΤΗ ΣΥΡΟ 8 ΕΩΣ 15 ΙΟΥΛΙΟΥ 2019 ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΡΔΑΜΙΤΣΗ. ΤΙΣ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΔΟΚΙΜΙΩΝ ΕΚΑΝΕ Η ΜΑΓΔΑ ΚΛΑΥΔΙΑΝΟΥ. ΕΚΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΟ ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟ LITHOPRINT ΣΕ ΧΑΡΤΙ 150 ΓΡΑΜΜ. VELVET ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟ ΚΟΤΡΩΤΣΟ. Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ GUTENBERG ΜΕ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΜΑΗ

Χ Ο Ρ Η Γ Ο Ι

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ